

EKOTURIZM – IQTISODIY O‘SISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI UYG‘UNLASHTIRUVCHI YO‘NALISH

Seylxanova Gulsinay Bisenbay qizi

TDIU Soliqlar va byudjet hisobi fakulteti bakalavriat 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqola global ekologik muammolar fonida ekoturizmni barqaror iqtisodiy o‘shish va atrof-muhitni muhofaza qilishni uyg‘unlashtiruvchi strategik yo‘nalish sifatida tahlil qiladi. U ekoturizmni tabiatni saqlash, mahalliy jamoalarning farovonligini oshirish va ekologik madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiluvchi tizim sifatida asoslaydi.

Tadqiqotning diqqat markazida O‘zbekistonning boy tabiiy resurslari va muhofaza etiladigan hududlari tufayli ekoturizmni rivojlantirishdagi ulkan salohiyati yotadi. Maqolada mamlakatning “Yashil iqtisodiyot” siyosati doirasida ekoturizmni ustuvor tarmoq sifatida rivojlantirishning iqtisodiy (yangi ish o‘rinlari, valyuta tushumi) va ekologik (ekologik ong, resurslardan oqilona foydalanish) afzalliklari chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, sohada mavjud infratuzilma kamchiliklari, kadrlar muammolari va institutsional to‘siqlar ko‘rsatilib, ekoturizmni kompleks rivojlantirishga qaratilgan amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: Ekoturizm, Yashil iqtisodiyot, Barqaror rivojlanish, O‘zbekiston, Atrof-muhitni muhofaza qilish, Iqtisodiy o‘shish, Tabiiy resurslar, Ekologik barqarorlik.

Abstract: This article examines ecotourism as a strategic direction that integrates sustainable economic growth with environmental protection in the context of global ecological challenges. It conceptualizes ecotourism as a system that contributes to nature conservation, enhances the well-being of local communities, and promotes environmental culture.

The research focuses on Uzbekistan’s enormous potential for ecotourism development, stemming from its rich natural resources and protected areas. Within the framework of the country’s “Green Economy” policy, the article provides a comprehensive analysis of the economic (job creation, foreign currency inflows) and environmental (ecological awareness, rational use of natural resources) benefits of prioritizing ecotourism.

In addition, the study identifies major challenges hindering sectoral development — including infrastructural deficiencies, human resource limitations, and institutional barriers — and proposes practical recommendations for the comprehensive and sustainable advancement of ecotourism in Uzbekistan.

Keywords: Ecotourism, Green economy, Sustainable development, Uzbekistan, Environmental protection, Economic growth, Natural resources, Ecological sustainability.

KIRISH

So'nggi yillarda dunyo miqyosida iqlim o'zgarishi oqibatlarining tezlashuvi, global miqyosdagi ekologik inqiroz va cheklangan tabiiy resurslar zaxiralari insoniyatni oldinga siljishning yangi paradigmasini yaratishga majbur qilmoqda. Aksariyat an'anaviy iqtisodiy faoliyat turlari atrof-muhitga doimiy zarar yetkazib, ekologik muvozanatni izdan chiqarar ekan, iqtisodiy farovonlikni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtira oladigan muqobil tarmoqlarni rivojlantirish zaruriyati tobora oshib bormoqda. Mana shunday strategik yo'nalishlardan biri sifatida ekoturizm jahon iqtisodiyotining asosiy bo'g'inlaridan biriga aylanmoqda. Bu soha tabiatni asrash, mahalliy aholi turmush darajasini yuksaltirish hamda keng jamoatchilikda ekologik mas'uliyatni rivojlantirish kabi uchta muhim tamoyilga asoslanadi.

Ekoturizm – bu sayohatning yuksak mas'uliyat talab qiluvchi shakli bo'lib, u muhofaza etiladigan hududlarga minimal darajada salbiy ta'sir ko'rsatishni, noyob tabiiy boyliklarning qadriga yetishni o'rgatadi. Eng muhimi, ekoturizmdan olingan daromadning bir qismi bevosita biologik xilma-xillikni saqlash ishlariga yo'naltirilishi orqali muhofazani moliyalashtiradi. Ijtimoiy jihatdan, ekoturizm ayniqsa chekka, qishloq va tog'li mintaqalarda istiqomat qiluvchi aholi uchun yangi va barqaror iqtisodiy daromad manbalarini yaratadi. Bu holat esa mahalliy jamoalarning o'z atrof-muhitini himoya qilishga bo'lgan iqtisodiy rag'batini kuchaytiradi, natijada ekologik va iqtisodiy manfaatlarning o'zaro qo'llab-quvvatlash tizimi shakllanadi.

O'zbekiston o'zining turli-tuman landshaftlari (masalan, Sirdaryo-Amudaryo vohalari, Qizilqum cho'llari, G'arbiy Tyan-Shan tog'lari) hamda Milliy bog'lar va tabiat qo'riqxonalaridan iborat muhofaza etiladigan boy hududlar tarmog'iga ega. Bu xususiyatlar mamlakatda ekoturizmni faol rivojlantirish uchun katta, ammo hali to'liq ishga solinmagan salohiyatni vujudga keltiradi. Mamlakat Hukumatining "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish bo'yicha strategik qarashlari doirasida ekoturizm iqtisodiy faoliyatning ustuvor yo'nalishi sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu sohani rivojlantirish iqtisodiy sur'atlarni jadallashtirish bilan bir qatorda, qurg'oqchil iqlim sharoitida ekologik xavfsizlik va muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Shularga asoslanib, mazkur maqola O'zbekiston sharoitida ekoturizmni rivojlantirishning iqtisodiy-ekologik samaradorligini atroflicha tahlil qilishni, shu yo'lda mavjud bo'lgan asosiy muammolarni (jumladan, infratuzilmani modernizatsiya qilish, kadrlar malakasini oshirish va institutsional to'siqlar) aniqlashni, hamda ushbu strategik tarmoqni kompleks va barqaror asosda ilgari surishga qaratilgan fundamental ilmiy-amaliy takliflarni ishlab chiqishni maqsad qilib olgan. O'tkazilgan tadqiqot natijalari mamlakatda "Yashil iqtisodiyot" tamoyillarini amalga tatbiq etishga va hududlarning ekologik-iqtisodiy salohiyatini yanada oshirishga muhim nazariy hamda amaliy hissa qo'shishi kutilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODLARI

Mazkur tadqiqotga tegishli ilmiy manbalar tahlili ekoturizm, barqaror rivojlanish va "Yashil iqtisodiyot" tamoyillarining nazariy hamda amaliy asoslarini o'zlashtirishga qaratildi. Dastlab, G'arb mutaxassislari, xususan, D. Fennell va M. Honey kabi yetakchi olimlarning fundamental ishlari o'rganilib, ekoturizmning konseptual bazasi, asosiy mezonlari va ijtimoiy-ekologik mas'uliyatni belgilovchi tushunchalar aniqlandi. Ushbu manbalar ekoturizmni an'anaviy turizm turlaridan ajratib turuvchi asosiy talablarni — atrof-muhitga eng kam salbiy ta'sir ko'rsatish, mahalliy jamoalarga iqtisodiy ustunlik berish hamda sayohatchilar uchun ekologik ta'lim vazifasini bajarish zaruratini ta'kidladi.

Qo'shimcha ravishda, Markaziy Osiyo va MDH davlatlari doirasidagi ilmiy-tadqiqot ishlari tahlili ekologik turizmning qurg'oqchil mintaqalar iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va tabiiy resurslarni saqlashdagi muhimligini baholash imkonini berdi. Bu tadqiqotlar ekoturizmning mintaqaviy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashdagi amaliy hissasi hamda aholining ekologik ongi darajasini oshirishdagi rolini yoritdi.

O'zbekiston kontekstiga bevosita tegishli bo'lgan adabiyotlar tahlilida, "Yashil iqtisodiyot" strategiyasini bosqichma-bosqich amalga oshirishga qaratilgan Prezident Farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari va Hukumat dasturlari diqqat bilan o'rganildi. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar ekoturizmning milliy iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashdagi ustuvor o'rnini belgilashda asos bo'ldi.

Adabiyotlar manbalarini tizimli tahlil qilish, mavjud ilmiy ishlarda O'zbekistonning muhofaza etiladigan tabiiy hududlarida ekoturizmni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari hamda mahalliy aholi ishtirokini rag'batlantirish mexanizmlari yetarli darajada yoritilmaganligini ko'rsatdi. Bu natija mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatini oshiruvchi asosiy bo'shliq sifatida baholanadi.

Ekoturizmning iqtisodiy-ekologik tomonlarini har tomonlama tahlil qilish, muammolarni aniqlash va asosli takliflar ishlab chiqish maqsadida tadqiqotda ko'p bosqichli ilmiy yondashuv va quyidagi metodlar tizimi qo'llanildi:

1. Mantiqiy tahlil va sintez yondashuvi: Ekoturizmning nazariy poydevori, asosiy tamoyillari va uning barqaror rivojlanish jarayonidagi vazifasini nazariy jihatdan tahlil qilish uchun asos bo'ldi. Bu metod turli nazariy manbalardagi ma'lumotlarni birlashtirib, ularning O'zbekistonning amaliy sharoitiga mosligini tizimli aniqlashga yordam berdi.

2. Statistik va qiyosiy tahlil metodi: Xorijiy davlatlar (jumladan, Kosta-Rika, Keniya, Gruziya) ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha erishgan muvaffaqiyatli tajribalar batafsil o'rganildi. Ularning iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari O'zbekistondagi mavjud imkoniyatlar bilan qiyosiy taqqoslandi. Bu taqqoslash natijalari mamlakatimiz uchun eng maqbul strategik yo'nalishlarni asoslashda ishlatildi.

3. Institutsional tahlil metodi: Ushbu metod ekoturizm sohasini tartibga soluvchi milliy qonunchilik bazasi, normativ hujjatlar hamda davlat boshqaruvi tizimida mavjud bo'lgan institutsional cheklovlar va to'siqlarni aniqlashda qo'llanildi.

4. Sistemali yondashuv: Ekoturizmni iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatlarining o'zaro uzviy bog'liqligiga asoslangan kompleks tizim sifatida baholash imkonini berdi. Bu yondashuv tadqiqot yakunida taqdim etilgan takliflarning komplekslik va barqarorlik tamoyillariga to'liq mos kelishini ta'minladi.

NATIJALAR

Ekoturizmning iqtisodiy potentsiali va diversifikatsiya effektlari

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ekoturizm O'zbekiston milliy iqtisodiyoti uchun yangi strategik o'sish drayveri bo'lib xizmat qilishi va "Yashil iqtisodiyot" modelining muhim tarkibiy qismi sifatida shakllanishi isbotlandi. Mamlakatning tabiiy-geografik boyliklari – baland tog'li tizmalar, keng cho'l landshaftlari va suv resurslariga boy vohalarning xilma-xilligi ekoturizmni barqaror rivojlantirish uchun zamin yaratuvchi beqiyos tabiiy kapital hisoblanadi.

Iqtisodiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, ekoturizm turizm sektorini tubdan diversifikatsiya qilish mexanizmi bo'lib, u to'g'ridan-to'g'ri valyuta tushumini oshirish va mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantirishga qodir. Xalqaro tajriba (Kosta-Rika, Keniya, Gruziya) misolida, ekoturizmning umumiy turizm daromadlaridagi ulushi 20% dan 70% gacha o'zgarishi kuzatiladi. Shu asosda, O'zbekistonda kompleks rivojlantirish strategiyasini amalga oshirish orqali yaqin 5–10 yil ichida umumiy turizm daromadining 25–30% gacha bo'lgan qismi ekoturizm hisobidan ta'minlanishi mumkin. Bu iqtisodiy prognoz quyidagi jiddiy iqtisodiy-ijtimoiy samaralarni beradi:

- Minglab yangi, yuqori qiymatli “yashil” ish o'rinlarini yaratish;
- Chekka qishloq va tog'li hududlarning infratuzilmasiga maqsadli investitsiyalarni jalb qilish;
- Mamlakatning to'lov balansini yaxshilash orqali valyuta tushumini sezilarli darajada oshirish;
- Mahalliy kichik va o'rta biznes faoliyatini rag'batlantirish.

Ekoturizm: ekologik xizmatlar iqtisodiyoti va integratsiyasi

Ekoturizm tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va biologik xilma-xillikni saqlash mexanizmini iqtisodiy jihatdan mustahkamlaydi. Qo'riqxonalar va milliy bog'larga tashriflardan undiriladigan ekologik to'lovlar bevosita tabiatni muhofaza qilish, ya'ni ekologik xizmatlarni moliyalashtirishning barqaror manbai vazifasini bajaradi.

Shu bilan birga, mahalliy jamoalarning ekoturizmga jalb qilinishi ularning iqtisodiy manfaatdorligini institutsional oshiradi, shu tariqa o'z yashash joylaridagi tabiatni saqlashga bo'lgan mas'uliyat darajasini kuchaytiradi. Gidlik, hunarmandchilik

mahsulotlarini sotish va ekologik qo'riq xizmatlarini tashkil etish kabi faoliyatlar mahalliy iqtisodiyotga qo'shimcha qiymat yaratadi va daromad manbalarini diversifikatsiya qiladi.

Rivojlanishdagi asosiy iqtisodiy va institutsional to'siqlar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda ekoturizmning to'liq iqtisodiy potensialini ro'yobga chiqarishga to'sqinlik qiluvchi bir nechta muhim cheklovlar aniqlangan:

- Infratuzilma cheklovlari: Ekologik talablarga asoslangan, ya'ni energiya samaradorligi yuqori bo'lgan, chiqindilarni minimalizatsiya qiluvchi va muqobil energiya manbalaridan foydalanadigan ekoturistik obyektlar va marshrutlar soni kam. Bu holat turizm oqimini jiddiy cheklaydi va potensial iqtisodiy foydani kamaytiradi.

- Kadrlar tizimidagi bo'shliqlar: Xalqaro servis, ekologiya va biznes yuritish standartlariga mos keladigan malakali gid-ekologlar va turizm menejerlarining yetishmasligi xizmatlar sifatini pasaytirib, mahalliy iqtisodiy daromadning shakllanishiga to'sqinlik qiladi.

- Institutsional tartibga solishdagi muammolar: Ekoturizm loyihalarini moliyalashtirish, ularga investitsiya jalb qilish jarayonlari murakkab. Eng muhimi, mahalliy aholining daromad ulushini kafolatlovchi va turistik operatorlar uchun aniq, yagona me'yoriy-huquqiy baza mavjud emas. Bu esa iqtisodiy rentabellikni pasaytiradi va xususiy investorlar qiziqishini susaytiradi.

Strategik iqtisodiy ahamiyat

Tadqiqot yakunlari O'zbekistonning tabiiy resurslariga tayangan holda va "Yashil iqtisodiyot" strategiyasini amaliyotga tatbiq etish orqali Markaziy Osiyoda ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha mintaqaviy yetakchi markazga aylanish salohiyatiga ega ekanini isbotlaydi.

Bu strategik maqsadga erishish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar, asosan, iqtisodiy siyosatga bog'liq:

1. Ekoturizm infratuzilmasini investitsiya orqali modernizatsiya qilish va xalqaro ekologik standartlarga mos obyektlar qurish;
2. Malakali kadrlarni tayyorlash orqali inson kapitali sifatini oshirish;
3. Mahalliy jamoalarning iqtisodiy manfaatdorligini kafolatlovchi va sarmoyadorlar uchun shaffof institutsional mexanizmlarni joriy etish.

Shu tariqa, tadqiqot natijalari ekoturizmning O'zbekiston uchun iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni birgalikda mustahkamlovchi ikki tomonlama strategik ahamiyatga ega yo'nalish ekanligini amalda isbotlaydi.

MUHOKAMA

Ekoturizmning iqtisodiy strategik roli

O'zbekiston sharoitida ekoturizmning rivojlanishi nafaqat turizm daromadlarini oshirish vositasi, balki milliy iqtisodiy diversifikatsiya va yashil iqtisodiyotga o'tish

strategiyasining muhim elementi hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ekoturizm mahalliy jamoalarning daromad manbalarini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va valyuta tushumini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shadi. Bu iqtisodiy nuqtai nazardan, an'anaviy resurs talab qiluvchi tarmoqlarga bo'lgan qaramlikni kamaytirish va hududlararo iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish imkonini beradi.

Xalqaro tajriba (Kosta-Rika, Keniya, Gruzija) ko'rsatadiki, ekoturizmning mahalliy iqtisodiyotga integratsiyasi natijasida daromadning katta qismi mahalliy jamoalarga yetib boradi, bu esa iqtisodiy rag'bat va resurslarni saqlashga bo'lgan motivatsiyani oshiradi. Shu nuqtai nazardan, ekoturizmni rivojlantirish – bu nafaqat ekologik maqsad, balki iqtisodiy samaradorlikka erishish mexanizmidir.

Institutsional va iqtisodiy xavflar

Aniqlangan muammolar iqtisodiy va strategik nuqtai nazardan quyidagi tavsiflarni oladi:

1. Infratuzilma cheklovlari: ekologik sertifikatlanmagan obyektlar yuqori daromadli sayyohlarni jalb qilmaydi, bu esa O'zbekistonning potentsial valyuta tushumini kamaytiradi va iqtisodiy rentabellikni pasaytiradi. Yashil infratuzilma yaratish esa turistlarning o'rtacha xarajatini oshirib, mahalliy iqtisodiy manfaatni ko'paytiradi.

2. Institutsional zaiflik: mahalliy jamoalarning daromad ulushi kafolatlanmaganligi va huquqiy mexanizmlarning yetishmasligi xorijiy sarmoyadorlar uchun xavf darajasini oshiradi. Natijada investitsiya oqimi cheklanadi, mahalliy iqtisodiy sheriklik rivojlanmaydi va loyihalarning uzoq muddatli barqarorligi xavf ostida qoladi.

3. Kadrlar tizimi: malakali gid-ekologlar va menejerlarning yetishmasligi xizmat sifatini pasaytiradi, bu esa narx va xizmat rentabelligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli kadrlarni tayyorlashga yo'naltirilgan investitsiyalar ekoturizmning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashda strategik ahamiyatga ega.

Iqtisodiy va ekologik uyg'unlik

Muhokama shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston ekoturizm orqali iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni birgalikda ta'minlash imkoniyatiga ega. Buning uchun strategik yo'nalishlar quyidagicha:

- Ekoturizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va ekologik talablar bilan mos obyektlar qurish;

- Mahalliy jamoalarning iqtisodiy ulushini kafolatlovchi institutsional tizimni yaratish;

- Malakali kadrlarni tayyorlash va xalqaro standartlar asosida xizmat ko'rsatish sifatini oshirish;

- Mahalliy iqtisodiy sheriklikni kuchaytirish orqali sarmoya jalb qilish va valyuta tushumini oshirish.

Shunday qilib, tadqiqot muhokamasi O'zbekiston ekoturizmi uchun iqtisodiy strategik imkoniyatlar va risklarni birgalikda ochib beradi, natijalardan farqli o'laroq, amaliy chora-tadbirlar va iqtisodiy oqibatlariga yo'naltirilgan tahlilni taqdim etadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot, ekoturizmning O'zbekiston sharoitida iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni ta'minlovchi ikki tomonlama strategik ustun ekanligini nazariy va amaliy asoslar bilan tasdiqladi. Mamlakatning noyob tabiiy-geografik resurslari zaxirasi va "Yashil iqtisodiyot" konsepsiyasiga sodiqligi bu yo'nalishni tizimli rivojlantirish uchun mustahkam poydevor hisoblanadi. Tadqiqot xulosalari shuni ko'rsatadiki, kompleks rivojlantirish strategiyasini joriy etish orqali ekoturizm kelgusi 5-10 yil ichida umumiy turizm daromadining 25-30% ini ta'minlashi, bu esa minglab yuqori qiymatli yashil ish o'rinlari yaratish va milliy iqtisodiy rentabellikni sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

Ekoturizmning qiymati faqatgina bevosita iqtisodiy foyda bilan cheklanmaydi. U ekologik xizmatlar iqtisodiyotini shakllantirish orqali tabiatni muhofaza qilishni barqaror moliyalashtirish tizimini mustahkamlaydi. Ekologik to'lovlarni biologik xilma-xillikni saqlashga yo'naltirish mexanizmi joriy etilishi natijasida, mahalliy jamoalar o'z hududidagi tabiiy boyliklarni asrashga iqtisodiy rag'bat oladi va bu ekologik barqarorlikning ijtimoiy kafolatini kuchaytiradi.

Biroq, tadqiqot tahlillari ekoturizmning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishga to'siq bo'layotgan bir qator institutsional va infratuzilmaviy cheklovlar mavjudligini ko'rsatdi:

- Ekologik sertifikatlangan infratuzilmaning yo'qligi yuqori daromadli mas'uliyatli sayyohlar oqimini cheklab, potensial valyuta tushumining pasayishiga olib keluvchi asosiy iqtisodiy xavfdir.

- Malakali gid-ekologlar va turizm menejerlarining yetishmasligi xizmat ko'rsatish sifatini cheklab, sohaning uzoq muddatli iqtisodiy rentabelligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

- Mahalliy jamoalarning daromad ulushini kafolatlovchi aniq me'yoriy-huquqiy bazaning yo'qligi xususiy va xorijiy sarmoyalarni jalb qilish jarayonini murakkablashtiruvchi institutsional to'siq hisoblanadi.

Xulosa yakunlariga ko'ra, O'zbekiston Markaziy Osiyoda ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha mintaqaviy yetakchiga aylanish imkoniyatiga ega. Buning uchun quyidagi strategik chora-tadbirlarni zudlik bilan amalga oshirish tavsiya etiladi:

1. Infratuzilmani modernizatsiya qilish va ekologik standartlarga mos (yashil) obyektlarni yaratish orqali turistik xizmatlarning narxini va sifatini oshirish.

2. Mahalliy aholining iqtisodiy manfaatdorligini institutsional kafolatlovchi tizimni joriy etish orqali loyihalarga xususiy sarmoyalarni jalb qilishni rag'batlantirish.

3. Malakali kadrlarni tayyorlash tizimini xalqaro standartlar asosida kuchaytirish va xizmat ko'rsatish madaniyatini yuksaltirish.

Ushbu takliflar majmui O'zbekistonni ekoturizm orqali iqtisodiy diversifikatsiya va ekologik barqarorlikni birlashtirgan strategik iqtisodiy modelga aylantirishga yordam beradi va mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga bevosita hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES):

1. Fennell, D. A. Ekoturizm asoslari: Konsepsiya va Nazariyalar. – Nyu-York: Routledge Nashriyoti, 2020. – 315 b. (Fennell, D. A. (2020). Ecotourism Fundamentals: Concept and Theories. – New York: Routledge. – 315 p.)
2. Honey, M. Ekoturizm va Barqaror Rivojlanish: Sayyoramiz va Odamlar uchun strategiya. – Vashington: Island Press, 2008. – 420 b. (Honey, M. (2008). Ecotourism and Sustainable Development: A Strategy for Planet and People. – Washington: Island Press. – 420 p.)
3. To'laganov, A. K. O'zbekistonning "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish sharoitida turizm sektorini diversifikatsiya qilish imkoniyatlari. // "Iqtisodiyot va Moliya" jurnali. Toshkent, 2022. – № 4. – B. 65-71. (Tulaganov, A. K. (2022). Diversification opportunities of the tourism sector in the context of Uzbekistan's transition to a "Green Economy". // "Economics and Finance" Journal. Tashkent, (4). – P. 65-71.)
4. Vahobov, A. V., & Alimova, M. Sh. O'zbekistonning muhofaza etiladigan tabiiy hududlarida ekologik turizmni rivojlantirishning institutsional asoslari. – T.: "Iqtisodiyot" Nashriyoti, 2023. – 280 b. (Vahobov, A. V., & Alimova, M. Sh. (2023). Institutional foundations for the development of ecological tourism in protected natural areas of Uzbekistan. – T.: "Iqtisodiyot" Publishing House. – 280 p.)
5. Ahmedov, Sh. R. Ekoturizmning mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri: Markaziy Osiyo tajribasi. // Xalqaro Ilmiy-Amaliy Konferensiya materiallari. Samarqand, 2021 yil 15-16 may. – B. 120-125. (Ahmedov, Sh. R. (2021). The impact of ecotourism on the regional economy: The experience of Central Asia. // Materials of the International Scientific-Practical Conference. Samarkand, May 15-16. – P. 120-125.)
6. UNWTO. Barqaror Turizm: Iqtisodiy o'sish va ijtimoiy inklyuzivlik. (2024). BMT Jahon Turizm Tashkiloti Rasmiy Veb-sayti. <https://www.unwto.org/sustainable-tourism-development> (UNWTO. (2024). Sustainable Tourism: Economic growth and social inclusivity. UN World Tourism Organization Official Website.)
7. Davlat Statistika Qo'mitasi. O'zbekistonda Turizmning Rivojlanish Ko'rsatkichlari (2018-2023 yillar). – T.: Davlat Statistika Qo'mitasi hisoboti. 2024. (State Statistics Committee. (2024). Tourism Development Indicators in Uzbekistan (2018-2023). – T.: State Statistics Committee Report.)

8. Pulatova, M. R. Ekoturizmda mahalliy jamoalarning rolini oshirish muammolari. // "Geografiya va Tabiat Resurslari" jurnali. Toshkent, 2023 yil. – № 3. – B. 45-49. (Pulatova, M. R. (2023). Problems of enhancing the role of local communities in ecotourism. // "Geography and Natural Resources" Journal. Tashkent, (3). – P. 45-49.)

